

МІНІСТЕРСТВО НАУКИ І ОСВІТИ УКРАЇНИ

ГО «МІЖНАРОДНА АКАДЕМІЯ ОСВІТИ І НАУКИ»

ГО «НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ»

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**Факультет іноземної філології
Кафедра практики англійської мови**

ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра української та іноземної лінгвістики

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОСТРОЗЬКА АКАДЕМІЯ»

Факультет іноземної філології

Сучасні проблеми германського та романського мовознавства

Матеріали V Міжнародної
науково-практичної конференції

Рівне
2020

ББК 81.0

С91

УДК 81

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Михальчук Наталія Олександрівна – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри практики англійської мови (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Бігунова Світозара Анатоліївна – кандидат психологічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет);

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Постоловський Руслан Михайлович – кандидат історичних наук, професор, ректор Рівненського державного гуманітарного університету;

Ніколайчук Галина Іванівна – кандидат педагогічних наук, професор, декан факультету іноземної філології (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ковальчук Інна В'ячеславівна – кандидат психологічних наук, доцент, декан факультету романо-германських мов (Національний університет «Острозька академія»);

Губіна Алла Михайлівна – кандидат психологічних наук, доцент кафедри української та іноземної лінгвістики (Луцький національний технічний університет);

Воробйова Людмила Михайлівна – кандидат філологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Калініченко Михайло Михайлович – кандидат філологічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет), старший судовий експерт ЛНДІСЕ;

Мартинюк Алла Петрівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української та іноземної лінгвістики (Луцький національний технічний університет)

Сучасні проблеми германського та романського мовознавства: Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції, 16 – 18 березня 2020 року, Рівне. – 329, [2]с.

Затверджено вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 2 від 27.02.2020 р.).

До збірника увійшли матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні проблеми германського та романського мовознавства», присвячені актуальним напрямкам досліджень у галузі філології та методики викладання мов. Матеріали збірника можуть бути корисними для науковців, дослідників, лінгвістів, аспірантів, пошукувачів, викладачів та студентів вищих мовних навчальних закладів.

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ

Бойко В., Воробйова І. А.	7
Вербалізація концепту «home» у романі Дж.Роулінг «Harry Potter and the Philosopher’s Stone»	
Лавринюк І. М.	13
Міжкультурна комунікація та врахування когнітивних особливостей	
Левчук П., Рошко Р.	18
Багатомовні корпуси слов’янських та балтійських мов Clarin-PL	
Потанчук С. С.	27
Критерії вибору слів-концептів у сучасному мовознавстві	
Примачок Л. Л.	30
Змістові характеристики суб’єктності фахівця з фізичної реабілітації	

СЕКЦІЯ 2. ТРАДИЦІЙНІ ТА НОВІТНІ АСПЕКТИ ЛІНГВІСТИЧНИХ ТА ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Бєлова С. А.	34
Оптимізація освітнього простору як важливий чинник виховання і розвитку дитини у практиці бременських шкіл 20-х рр. ХХ ст.	
Вовчук Н.І.	44
Застаріла лексика в історичному романі В.Пікуля «Фаворит»	
Д’яченко Д., Воробйова І. А.	49
Лексико-стилістичні засоби вираження іронії у серіалі Марка Геттіса та Стівена Моффата «Шерлок»	
Зубілевич М. І., Фінчук Г.В.	57
Gender identification of the news text	
Калініченко М. М.	62
Літературна критика Едгара Аллана По в дискурсі популярної літератури США 1800-х років	
Колесник С., Воробйова Л. М.	72
Художній світ роману Айн Ренд «Джерело»	
Михальчук Н.О., Чала Ю.М.	79
The Term “Absurd” and Commedia Dell’arte Manifesto	
Михальчук Н.О., Яцюрик А. О.	94
Психолінгвістичні механізми квазівзаємодії з творами мистецтва	

Поліщук Д., Воробйова І. А.	109
Особливості існування термінології архітектури в художньому тексті (на прикладі оповідань А.К.Дойля про Шерлока Холмса)	
Попович Р. Г., Тимощук І. О.	114
Вторинна номінація в термінології: функціональний аспект	
Самборська І.М.	118
Психолінгвистические методики в изучении восприятия значения языкового знака	
Титечко О., Воробйова І. А.	124
Скорочення у сучасній англійській мові, їхні класифікації та особливості існування у сучасному мовленні	
Юхимець Д., Воробйова І. А.	128
До питання про особливості психологічної термінології	

СЕКЦІЯ 3. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Антончук І. Є., Кіндрат Н. П.	132
Використання інтерактивних технологій з метою розвитку критичного мислення здобувачів освіти на уроках англійської мови	
Афанас'єва Л. В., Смирнова М. Л.	142
The Features of a Professionally – Oriented Teaching English Language to Technical Specialties Students of Higher Educational Establishments	
Білоус Т. М.	152
Development of Intercultural Communicative Competence in the University English Language Classroom	
Бойко Н. Г., Конопльова Ю. О.	154
Автентичний контекст навчання як запорука активного залучення старшокласників до навчального процесу	
Бородчук Л. С.	159
Професійна майстерність вчителя англійської мови як важлива складова розвитку сучасної школи	
Войтенко І. Г.	163
Використання відеоматеріалів на заняттях з англійської мови у дошкільному закладі	
Голуб Т. Й.	166
Використання нових інформаційних технологій в процесі навчання	

Івашкевич Е. З., Набочук О. Ю.	171
Розвиток здібностей соціального інтелекту вчителів сучасної середньої загальноосвітньої школи	
Лаворик Т. А.	185
Погляд на громадянську освіту очима сучасного вчителя іноземних мов	
Лукашук О. П.	189
Інноваційні технології як засіб для розвитку пізнавальних інтересів учнів	
Лящук Г. П.	193
Ігрові моменти на уроках англійської мови	
Мосіна Ю. С.	196
What infographics is and how it can help while learning	
Мороз М. С.	200
Rôle de l'enseignant. Les pédagogies actives et les pédagogies de la transmission dans enseignement/apprentissage du français	
Мороз Н. М.	205
Емоційний компонент процесу навчання іноземної мови	
Музичук Д.	209
Характеристики вчителя фасилітатора	
Погуляєва М. С.	216
Атестація педагогічних працівників як складова їх професійної компетентності	
Сембай Н. Б.	219
Introduction of information and communication technologies and Internet resources into the educational process as one of the means of developing the creative potential of the individual in terms of competency education	
Смирнова М. Л., Афанас'єва Л. В.	227
Die Bildung der interkulturellen Kompetenz im Fremdsprachenunterricht	
Філіпчук О. Г.	239
Розвиток творчої особистості засобами англійської мови в умовах трансформації української освіти	
Шевчук О. Ю.	248
Формувальне та підсумкове оцінювання учнів 2-х класів НУШ на уроках англійської мови (з досвіду роботи)	

СЕКЦІЯ 4. ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ

Афанас'єва Л. В., Смирнова М. Л.	253
Die Persönlichkeitsbildung des zukünftigen Fachmannes mittels einer Fremdsprache	

<i>Івашкевич Е.Е., Антюхова Н. І.</i>	265
Психологічні механізми перекладацької діяльності	
<i>Ковальчук О.М.</i>	286
Принципи підготовки здобувачів вищої освіти до інноваційної професійної діяльності	
<i>Ковалюк В. В.</i>	294
Оптимізація підготовки студентів ВНЗ до ведення наукової дискусії іноземною мовою	
<i>Ніколайчук Г.І., Ногачевська І.О.</i>	297
Формування міжкультурної комунікативної компетентності студентів у процесі професійної підготовки	
<i>Пархоменко О. Т.</i>	301
Використання Інтернет-технологій при вивченні англійської мови у вищому технічному закладі освіти	
<i>Семенюк Я. О.</i>	305
Мобільний телефон як навчальний засіб на заняттях з іноземних мов	
<i>Хупавцева Н. О.</i>	308
Psycho-Linguistic Characteristics of Facilitative Interaction	
<i>Шевчук А. В.</i>	323
Лексикографічна компетенція як невід’ємний складник професійної компетентності	
ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ	326

Н. О. Михальчук
А. О. Яцюрик
(м.Рівне)

ПСИХОЛІНГВІСТИЧНІ МЕХАНІЗМИ КВАЗІВЗАЄМОДІЇ З ТВОРАМИ МИСТЕЦТВА

Вступ. Сучасна ситуація життєдіяльності людини є такою, що змушує її швидко змінюватися, самовдосконалюватися для адаптації в оновленому, демократичному суспільстві. Креативність дозволяє людині самоактуалізуватися та не боятися нового, швидко адаптуватися до змінних умов та вимог оточуючого світу. Здатність до успішного виконання творчої діяльності створює найбільш позитивні передумови для розвитку особистості в цілому, сприяють її саморозкриттю, самореалізації, самодостатності, толерантності й гармонійності. Тому зовсім не випадково в психологічних дослідженнях важливе місце займають розробки, спрямовані на розвиток креативних рис особистості, що дозволяють індивідам самореалізовуватися та самовдосконалюватися в епоху трансформації суспільства, бути суб'єктами, здатними самостійно та творчо мислити, знаходити нестандартні та оригінальні шляхи розв'язання проблем тощо.

Якщо креативність розглядається як перетворення і розширення концептуальних просторів мислення і діяльності суб'єкта (за термінологією Г.П.Щедровицького – “простору мислєдїяльності”) (Щедровицький, 1974), то творчість сприймається як виникнення нових можливостей для культури.

Хоча у визначеннях і творчості, і креативності включено оцінку дещо інноваційного, тобто вже створеного, та того, що ще має бути винайденим, але у творчості, передусім, враховується оцінка з боку іншого, а в плані аналізу креативності – щонайменше, самооцінка особистості. Проте в психологічних концепціях під час розгляду креативності індивіда часто нівелюється суб'єктивна оцінка нового результату, хоча, при цьому, увага особистості фокусується саме на процесі виникнення нового.

Якщо для творчої діяльності виключно важливими є процеси перетворення дещо нового, нестандартного, унікального в певну форму закінченого, готового

для трансляцій, еталонного, канонізованого, то з метою визнання якогось паттерну креативним він має бути зафіксованим в культурі, знайти своє втілення в текстах культури, адже лише у такий спосіб він може стати реальністю для культури. Таким чином, незважаючи на схожість вище розглянутих феноменів, вони вміщують суттєві відмінності, що дозволяє досить чітко розмежовувати дані поняття. Тому проблема, яка окреслюється в даній статті, є вельми актуальною

Отже, **метою нашої статті** є: проаналізувати поняття «творчість» та «креативність» з психологічної точки зору та, з огляду на особливості діяльності підлітків із поетичними творами, виділити психологічні механізми такої діяльності.

Зважаючи на актуальність нашого дослідження, його **завданнями** є:

1. Проаналізувати поняття «творчість» в наукових концепціях та теоріях.
2. Окреслити зміст підходів щодо визначення сутності творчості.
3. Виокремити психологічні механізми, що стосуються діяльності підлітків з поетичними творами.
4. Виділити та схарактеризувати особистісні кореляти креативності у підлітковому віці.

Методи дослідження. У роботі використовувалися такі *методи*: теоретичний аналіз, узагальнення та систематизація робіт вітчизняних та зарубіжних авторів по проблемі розвитку креативності особистості.

Результати та дискусії. На думку Л.Г.Жабицької (Жабицька, 1971), поняття “творчість” є більш загальним, адже воно вміщує в себе, у тому числі, й креативність. Творчість відображує, крім суб’єктивних моментів, також процес узгодження новизни, інновації породжуваної суб’єктом діяльності з існуючим (так званим стереотипним) соціокультурним контекстом.

Безперечно, наукові тлумачення, в яких творчість розглядається як процес, який передбачає створення нових можливостей для науки, техніки, культури тощо, мають свій сенс з філософської, наукової, соціально-економічної та інших точок зору. Але стосовно психологічного визначення

творчості, ми будемо орієнтуватися на думку В.О.Моляко (Моляко, 2007), який розглядає творчість як процес, що переживається як дещо нове суб'єктивно. Якщо ж з філософської, соціально-економічної, з точки зору точних наук має сенс, зазначає вчений, “вважати творчістю тільки те, що пов'язане із створенням ніколи раніше не бувшого нового продукту”, то з позицій психології “важливо саме те, що мова може йти про створення чогось нового для даного суб'єкта, про суб'єктивну новизну... В цьому розумінні ми можемо говорити про творчість людини, яка виявляється в її ігровій, навчальній, трудовій діяльності”.

Також К.Роджерс (Роджерс, 1990) розуміє під творчим процесом створення (за допомогою певної дії) нового продукту. Суб'єкт орієнтується, з одного боку, на унікальність індивіда, а, з іншого, – на зумовлене оточуючим простором, подіями, людьми і обставинами суспільне життя. В цілому зарубіжні вчені виділяють дві групи підходів до визначення сутності творчості: підходи, зорієнтовані на пошук нових для людини джерел, смислів тощо; підходи, зорієнтовані на процес творчої діяльності.

До першої групи можемо віднести:

1. *Психоаналітичний підхід*. Прихильники цього підходу стверджують, що творчість є результатом внутрішньоособистісних конфліктів. Творчий процес за своєю суттю являє собою екстерналізацію продуктів уяви за допомогою взаємодії як “примітивних”, так і більш “досконалих” типів мислення. В межах даного підходу слід виокремити психоаналітичну теорію Л.С.Кубі (Кубі, 1958). Вчений вважає, що творчість складається з фази натхнення і фази доопрацювання; вчений припускає, що для творчості характерною є тимчасова відмова від логічного, раціонального мислення. Лише у другій фазі має місце “сувора логічна оцінка ідей”. Також Л.С.Кубі (Кубі, 1958) вважає сферу “передсвідомого” основним джерелом творчої думки. При цьому вчений заперечує тим психоаналітикам, які вірили, що невроз є суттєвим елементом творчості; отже, вчений емпіричним шляхом доводить, що страх, почуття провини та інші невротичні прояви особистості суттєво гальмують творчість.

2. *Гуманістичний підхід*. Його представники вважають, що творчість виникає, коли у індивіда відсутніми є внутрішньоособистісні конфлікти. Творчий процес, таким чином, виявляється реалізацією природного творчого потенціалу, але лише за умов усунення людиною власне внутрішніх бар'єрів і зовнішніх перешкод.

Як показують дослідження вчених, що належать до гуманістичної психології (А.Маслоу, 1994; Р.Мей, 1975; К.Роджерс, 1990), потреба в самовираженні виявляється базовою потребою людини.

3. *Психометричний підхід*, представники якого допускають, що природний творчий потенціал індивіда визначений генетично і може вимірюватися стандартними тестами. Творчий процес являє собою взаємодію двох протилежних типів мислення: дивергентного і конвергентного. В межах даного підходу найбільш відомою є теорія Дж. Гілфорда (Гілфорд, 1967).

До другої групи підходів ми відносимо: перцептивний підхід, асоціативний підхід, гештальт-підхід, покроковий підхід, інтегрований підхід, змішаний підхід тощо.

Із так званих "*перцептивних теорій*", які належать до даного підходу, можна виокремити теорію Г.Роуз (Роуз, 1992), яка вважає, що мотивація до творчості виникає з огляду на потребу людини приймати участь у спілкуванні із зовнішнім світом. Творчість є результатом "перцептивної відкритості", яка дозволяє сприймати об'єкт з різних сторін, в різних його світобаченнях і перспективах. Останнє дозволяє Г.Роуз (Роуз, 1992) говорити про креативність особистості. У більш пізніх дослідженнях, в яких безпосередньо вивчалися креативні процеси особистості (Ф.Баррон, 1969; С.Меднік, 1969), креативність залишається однією з складових частин інтелектуальної обдарованості.

Представники *асоціативного підходу* вважають, що творчість людини є результатом її здатності знаходити віддалені асоціації в процесі пошуку розв'язання проблеми. За теорією С.Медніка (С.Меднік, 1969), чим більшою мірою віддаленими є асоціації, які виникають у людини, тим вищим є рівень її творчих можливостей.

Геіштальт-підхід виходить з того, що творче мислення – це і не логічні, покрокові дії, і не розрізнені асоціації, а лише визначене реструктурування цілісної ситуації. В межах даного підходу найбільш відомою є теорія М.Вертгеймера (Вертгеймер, 1987), головна думка якої полягає в тому, що “продуктивне мислення вимагає переструктурування проблеми”.

Слід звернути окрему увагу на підхід, який орієнтується на уявлення людини про поетапне формування пізнавальних функцій (він отримав назву “*покрокового підходу*”). Зокрема, представник даного підходу Е.К.Стаквезе (Стаквезе, 1976) звернув увагу на схожість між етапами розвитку розумових здібностей і творчими здобутками особистості.

Також на особливу увагу заслуговує *інтегрований підхід*, в межах якого французький математик Ж.Адамер (Адамер, 1970) виділив чотири етапи в творчому акті: підготовку, інкубацію, осяяння і перевірку прийнятого рішення. Періоди інкубації і осяяння – підсвідомі, на їх рівні відбуваються різноманітні поєднання ідей, здебільшого випадковим чином. Вчений підкреслює, що навіть останній етап – перевірка прийнятого рішення – здійснюється на підсвідомому рівні психіки, адже “підсвідомий розум відбирає найбільш корисні та ціннісні засади, орієнтуючись, передусім, на критерій краси”.

У межах інтегрованого підходу до так званих змішаних теорій відноситься теорія Х.Грубера (Грубер, 1988), який вважає, що творче звернення – результат свідомої цілеспрямованої дії, а підсвідомі процеси ніяким чином не відіграють вирішальної ролі. Сам процес відкриття не зводиться до становлення однієї-єдиної асоціації (як вважає, зокрема, С.Меднік (Меднік, 1969)), він є значно тривалішим та поступовим.

Вивчаючи особистісні особливості креативів, П.Вайнцвайг (Вайнцвайг, 1990) досліджував процеси творчого пошуку студентів. Вчений визначає наступні якості креативної особистості: самоконтроль, співчуття, гармонія, ідеалізм, стресостійкість, спостережливість, оптимізм тощо. Таким чином, П.Вайнцвайг (Вайнцвайг, 1990) визначає креативність в цілому як “найвищу з людських функцій, яка ґрунтується на свободі волі та уяви... Креативність ніби

“вивільняє” особистість від жалю і незробленого в минулому. Люди народжені для творчості, і це – їх багатство, право і основа долі. Креативність – це відродження, вічне джерело молодості; вона надає свіжості, оригінальності та значущості всьому, чим ми займаємося, про що думаємо і що відчуваємо... До самих звичайних, буденних справ ми можемо поставитися з душею, творчо, і це принесе нам радість і задоволення... Кожним творчим виявом ми розвиваємо Силу Особистості, для якої доступними є креативні механізми створення нового”.

Спираючись на аналіз наукової літератури щодо особливостей сприйняття та розуміння школярами поезії (Михальчук, Івашкевич, 2012; Михальчук, Івашкевич, 2013) а також враховуючи концепції Л.А.Онуфрієвої (Онуфрієва, 2014) та Н.О.Михальчук (Михальчук, 2007) щодо творчої діяльності як взаємодії, яка призводить до розвитку, ми виокремили дві групи психологічних механізмів, що стосуються діяльності підлітків з поетичними творами (Яцюрик, 2014).

I група. Механізми взаємодії з творами мистецтва. До цієї групи належать:

1.1. Механізм креативної рефлексії. Процес креативної рефлексії мистецьких творів характеризується виходом за межі знань, які з самого початку має учень. Креативна рефлексія спонукає особистість до відмови від стереотипних способів мислення, до конструювання нових знань, які відображають не лише експліцитний та імпліцитний зміст твору мистецтва, що сприймається (у візуальному, слуховому та інших планах), а й життєвий досвід учня. Згадані нові знання можуть знайти вихід у створенні авторського продукту, який може бути пред’явленим іншим людям.

1.2. Механізм імпресії передбачає первинне усвідомлення твору мистецтва, здатність особистості сприймати образ в цілому, розуміти як експліцитні, так й імпліцитні зв’язки його складових. Розшифрувати смисл означає за буквальним значенням слів побачити все багатство можливих сенсів.

Механізм імпресії допомагає індивіду рухатися від явного смислу до смислу імпліцитного, знайти завдяки цьому глибокий задум автора поетичного твору.

1.3. Механізм ретенції – здатність створювати новий об'єкт за допомогою синтетичних єдностей, коли на рівні свідомості утримуються певні елементи, і людина зберігає актуальність перших, поки аналізуються другі. Даний механізм дозволяє подолати культурну віддаленість, дистанцію, яка відокремлює читача від поетичного тексту. Читач має ніби поставити текст на один рівень з собою, включити смисл цього тексту в своє власне розуміння.

1.4. Механізм протенції – зберігання в пам'яті сприйнятих образів та очікування сприймання інших. Під час інтерпретації поетичного твору сконструйований читачем світ текстових подій, вступаючи у взаємодію з внутрішнім світом читача, змінює його. Інтерпретація сприяє створенню нової життєвої позиції читача, формуванню його саморозумінню.

1.5. Механізм актуалізації – оригінальне уявлення певного об'єкту у візуальному, слуховому та ін. планах та вербальна чи невербальна його презентація в іншому образі, у тому числі – у формі авторського поетичного повідомлення.

II група. Механізми взаємодії з поетичними творами. Дані механізми є специфічними для поезії, а ступінь володіння ними залежить від культури роботи учня з поетичною формою. До цієї групи ми відносимо:

2.1. Механізм силабічної симетрії, який актуалізує здатність людини сприймати послогову єдність поетичних строф (силабічні метри, вертикальну римовку, ізосилабізм та ін.) як естетичну цінність.

2.2. Механізм звукового асоціювання. Цей механізм базується на аналізі звукових асоціацій, їх типів тощо, розумінні рими та, на основі цього, – усвідомленні смислу поетичного твору.

Даний механізм безпосередньо пов'язаний із розумінням екзотичних рим, естетична цінність яких пов'язана з: 1) непередбачуваністю складових їх звукових послідовностей; 2) рідкістю або низькочастотністю хоча б одного зі

слів, що римуються; 3) формальною або смисловою різноманітністю, або навіть несумісністю рифмантів.

Так, механізм звукового асоціювання допомагає зрозуміти смисл екзотичних рим таких типів:

1. Рідкісні слова з рідкісними, нехарактерними для даної мови кінцівками:

Я сливочного не имею, фисташковое всё распродал...
 Ах, граждане, да неужели вы требуете крем-брюле?
 Пора популяризировать изыски, утончиться вкусам народа,
 На улицу специи кухонь, огимнив эксцесс в вирелэ!
И. Северянин, Мороженое из сирени!

2. Рідкісні, низькочастотні, а тому не завжди і не для всіх зрозумілі слова зі звичайними, високочастотними кінцівками:

Из золотонных чаш заложник скорби
 Лил чёрный яд. А ныне черплет *чары*
 Медвяных солнц кристаллом *ясногранным*
 Садился гордый на треножник скорби
 В литом венце... Но царственной *тиары*
 Венок заветный на челе *избранном!*
В. Иванов

Ще Аристотель помітив, що так звані глоси (з грец. – архаїзм або діалектизм) – рідкісні, малозрозумілі слова, що роблять мову, з одного боку, менш ясною, а, з іншого, – більш незвичайною, оригінальною та “благородною” [16].

В живые чаши этих *роз*,
 Как в ароматные *слезницы*,
 И на закате дня, и с выходом *денницы*,
 Заря хоронит тайну *слёз*.
В. Бенедиктов

До цього ж типу відносимо також індивідуально-авторські неологізми, неологічні або рідкісні, узуально мертві словоформи зі звичайними, високочастотними кінцівками: *любовей-Вове* (В.В.Маяковський).

3. Звичайні, високочастотні слова з рідкісними, несподіваними кінцівками:

Небосвод – цельным основан.
 Океан – скопище *брызг?!*
 Без примет. Верно – особый –
 Весь. Любовь – связь, а не *сыск*.

М. Цветаева

Рими, в основі яких знаходяться або глоси, або унікальні словесні кінцівки, або глоси з унікальними кінцівками, визначаються як екзотичні.

4. Слова, віддалені один від одного за такими двома параметрами:

4.1. Семантично або тематично:

...Дальше!.. Вопли толп; радио с *небоскрёба*...
Дальше!.. Жизнь воль; Марс в союз; враг с планет. –
И... Вновь у башни троянской (*из гроба!*)
Старцев спор, выдать Елену иль нет.
В. Брюсов

4.2. Формально, зокрема:

4.2. Різномовні, що створюють іронічний ефект:

На тонях вод, закованных в гранит.
Он создан был безумным *Демииургом*.
Вон конь его и змей между копыт:
Конь змею – “сгинь!”, а змей в ответ: “*resurgam*”.
М. Волошин. Петербург

4.2.2. Граматично різнорідні. Граматично контрастні рими мають, на відміну від однорідних, ефект новизни, який відсутній, якщо для римування використовуються “слова однієї частини мови”:

Когда на площадях и в тишине *келейной*
Мы сходим медленно с ума,
Холодного и чистого *рейнвейна*
Предложит нам жестокая зима.
О. Мандельштам

4.2.3. Різномовні номінативні одиниці, що зустрічаються у випадку римування слова з “поєднанням двох або більше слів” в так званих музичних або складових римах:

Господа поэты, неужели не наскучили
пажи, дворцы, любовь, сирени *куст вам?*
Если такие, как вы, творцы –
мне плевать на всякое *искусство*.
В. Маяковский

Складова рима обов’язково дає яскравий ефект новизни, несподіваності та навіть обманутого очікування. Зазвичай, її складовими типами є: а) жіноча:

почты – то, что (Б.Пастернак); б) дактилічна та ли я – талия (Д.Мінаєв), в
окно ли я – магнолия (В.В.Маяковський). Набагато рідше зустрічаємо
гіпердактилічну мозаїчну риму: **вымытые – вы, мы, ты, я** (Г.А.Шенгелі).

Вырываясь с моря, из-за *почты*,
Ветер прёт на ощупь, как слепой,
К повороту, несмотря на *то, что*
Тотчас же сшибается с толпой.

Б. Пастернак. Лейтенант Шмидт

2.3. Механізм ритмічної амбівалентності. Даний механізм створює
варіативність акцентної інтерпретації, що зосереджує увагу читача на
глибинному авторському смислі, адже ритмічна амбівалентність мовлення
закладена в таких особливостях лексики: 1) у можливості появи побічних
наголосів – краса**та** (анапест) і краса**та** (амфімакр); 2) у варіативності: а)
лексичного наголосу – де**ви**ца (дактиль) і де**ви**ца (амфібрахій), ма**ни**т (ямб) і
ма**ни**т (хорей), на**го**ло (даткіль) і на**го**ло (анапест); б) побічних наголосів –
го**ри**зонта**ль**ный (ямб) і го**ри**зонта**ль**ный (хоридактиль). Ритмічна інтерпретація
віршової мови відбувається з урахуванням цих же особливостей. Останні слід
враховувати у процесі аналізу вірша, адже в більшості випадків поетичний
текст створює можливості як для ритмічних різночитань, так і смислових тощо,
тоді як ритмічна амбівалентність акцентує увагу читача на повному,
авторському смислі, що унеможлиблює різноманітність інтерпретацій.

2.4. Механізм семантичного вираження має на увазі отримання
номінативною одиницею або семантичною структурою певних конотацій під
впливом типових умов її вживання в поетичному мовленні та формальних
зв'язків між лексичними одиницями тощо.

Зокрема, метричні конотації ритму (від англ. *metrical connotations*)
впливають не лише на смисл, але й на стиль; у цьому випадку можна, мабуть,
говорити про стилістичне зараження метра або розміру. У віршовому трактаті
Горація “Послание к Писонам об искусстве поэзии” (“*De arte poetica*”) читаємо:

Если описанный ритм соблюдать соответственно стилю
Я не могу, не учён, почему же мне зваться поэтом?

Перев. А.В.Артюшкова

Ямб традиційно використовується в сатирі і комедії. У техніці вільного ямба написані драма “Маскарад” М.Ю.Лермонтова, сатирична комедія “Горе от ума” О.С.Грибоєдова:

Лиза (одна)
Ушёл. Ах! от господ подалей; [9 слогов]
У них беды себе на всякий час готовь, [12 слогов]
Минуй нас пуще всех печалей [9 слогов]
И барский гнев, и барская любовь. [10 слогов]

Стилістична історія даного метра сходить до грецької античності, зокрема до поезії Архілога, який вважається засновником не лише ямбічної сатири, але і ямбічної поезії в цілому: “Архілог надав ямбічному ритму досить розвиненої форми, що висунула на перший план його скептичний зміст, який, на відміну від сатирично-героїчних трохеїв, вміщує досить різкі, чітко виражені елементи. Звідси пішов звичай характеризувати ямбічний ритм як “лайливий”. Марій Вікторін пише: “І Архілог лютує цим метром проти Лікамба (не дотримався обіцянки видати за нього свою дочку Необулу і запропонував йому взамін її старшу, дуже некрасиву сестру)”. “Лють” Архілога була відома ще з давнини. Горацій каже, що “лють озброїла Архілога власним ямбом”. З численних епіграм Палатинської Антології можна навести такий приклад: “Це – могила Архілога, муза якого, що пестить, призвела до біснующих ямбів”. Аполлінарій Сідоній також говорить про “дикі ямби” Архілога. Ямб – взагалі ритм особистої інвективи. Горацій називає ямби “сповненими звинувачення”, Катулл – “суворими”, а Аполлінарій Сідоній – “неприборканими”.

Наведемо приклади уїдливих ямбів Архілога, що згадуються О.Ф.Лосєвим:

Что в голову забрал ты, батюшка Ликамб?
Кто разума лишил тебя?
Умён ты был когда-то. Нынче ж в городе
Ты служишь всем посмешищем.

Переказ свідчить, що епіграми Архілога, отрута яких поєднує “жовч собаки і жало бджоли”, довели і самого Лікамба, і його дочок до самогубства. Архілог же першим застосував ямб в байках:

Есть вот какая басенка:
Вошли однажды меж собой в содружество

Лисица и Орёл...

Асоціативне навантаження вміщують також і строфічні схеми. Так, онегінська строфа щільно пов'язана з розповіддю; у формі сонета, який “завжди серйозний і ніколи не пишеться для забави”, “виражаються думки і почуття загальнолюдського значення”.

На думку П.Стока (Сток, 1994), “у звучанні кожного розміру є щось, що від природи має те чи інше змістове забарвлення, тобто між метром і змістом є органічний зв'язок”. В іншій своїй роботі, констатує, що “між формою вірша і темою (або настроєм) є якийсь органічний зв'язок”, вчений уточнює: “Насправді зв'язок між формою, і темою дійсно є, але цей зв'язок – не органічний, а історичний”, тобто виникає в результаті асоціювання ритмічної структури з якимось певним текстом або групою текстів.

Висновки. Виходячи з результатів нашого дослідження, нами було виокремлено особистісні кореляти креативності у підлітковому віці:

- цілісність, синтетичність, свіжість, самостійність сприйняття, спрямованість на розв'язання проблеми або завдання; висока чутливість до субсенсорних подразників, здатність сприймати неточності, відхилення, незвичайність і унікальність властивостей об'єкта; здатність помічати головне, бачити те, що ще навіть потенційно не виявилось; вміння у процесі сприйняття звільнитися від фіксованого настановлення;

- неабияка ерудиція, зумовлена спрямованістю інтересів, і висока “забудькуватість” стосовно “звичайних” для життя фактів; здатність легко вловлювати головне і швидко забувати другорядне, здатність до створення асоціацій, неабияке запам'ятовування багатозначних ідей, підтекстів;

- особлива емоційність людини, яскравість та жвавість її уяви, незвичайність у сприйнятті об'єктів, висока ступінь фантастичності та образності (з віком спостерігається зрушення образної креативності в область абстрактної, наукової тощо);

- швидкість, гнучкість, оригінальність мислення, його дивергентність;

- інтуїція, вигадка, передбачення; фантазія, скептицизм, критичність, високий ступінь активності в мисленнєвій діяльності (для реалізації креативності потрібною є інтелектуальна ініціатива, але сама по собі креативність зовсім не обов'язкова для здійснення інтелектуальної діяльності з простими об'єктами);

- висока емоційна збудливість, радість, пристрасність, наявність стенічних емоцій, прагнення до домінування, ризику, тяжіння до незалежності, порушення порядку, зняття почуття страху, фрустрації;

- особистісні характеристики креативів: відхилення від шаблону в поведінці, оригінальність, ініціативність, завзятість, самовідданість, неабияка енергійність, винахідливість, прямота суджень, чесність, безпосередність, спритність, незалежність, лабільність, внутрішня зрілість, критичність, скептицизм, сміливість, мужність, впевненість у невизначеності та хаосі, здатність до алегоричності, метафоричності, двозначності, наголошенні на значущості свого "Я", висока самооцінка, гордість;

- мотиваційні особливості креативів: прагнення до участі в процесі творчості, до ознайомлення з фактами і новою інформацією, до відкриттів, до встановлення закономірностей, узагальнень, до духовного зростання, до співпраці, до самовираження і самоствердження, захопленість змістом пізнавальної діяльності, здатність до аналізу і синтезу, бажання іноді подовгу залишатися на самоті, "заглиблюватись у свої думки", прагнення до розвитку естетичних почуттів.

Найбільш продуктивними серед креативів виявляються більш активні суб'єкти, агресивні в захисті свого "Я", здатні до організаторства і співробітництва, які досить адекватно визначають цінність явищ, подій, швидко та правильно на них реагують, легко змінюють свою поведінку й експериментують, а також відмовляються від власних нерезультативних ідей, швидко орієнтуються в дійсності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Адамер Ж. Исследование психологии процесса изобретения в области математики. Москва : Педагогика, 1970. 152 с.
2. Вайнцвайг П. Десять заповедей творческой личности. Москва : Прогресс, 1990. 187 с.
3. Вертгеймер М. Продуктивное мышление. Москва : Прогресс, 1987. 336 с.
4. Жабицкая Л.Г. Воображение в восприятии художественной литературы. *Советская педагогика. № 10.* 1971. С. 81–88.
5. Маслоу А. Самоактуализация личности и образования. Донецк, 1994. 452 с.
6. Михальчук Н.О., Івашкевич Е.Е. Специфіка трансформації образу кентавра в однойменному романі Джона Апдайка. *Наукові записки РДГУ : Актуальні проблеми філології та методики викладання гуманітарних дисциплін.* Рівне : РДГУ, 2012. С. 3–9.
7. Михальчук Н.О., Івашкевич Е.З. Текстуальна очевидність і оповідна структура роману «Нічні охоронці» Алана Мура та Дейва Гіббонса. *Актуальні проблеми філології та методики викладання гуманітарних дисциплін. Зб. наук. праць «Наукові записки РДГУ».* Рівне : РДГУ, 2013. С. 76–83.
8. Михальчук Н.О. Роль механізму прогнозування в розумінні школярами літературних творів на уроках англійської мови. *Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка АПН України “Проблеми загальної та педагогічної психології”.* За ред. С.Д. Максименка. Т. 9, вип. 3. Київ : ГНОЗІС, 2007. С. 266–274.
9. Моляко В.А. Творческая конструкторология (пролегомены). Київ : “Освіта України”, 2007. 388 с.
10. Онуфрієва Л.А. Professional self-appraisal at the professional formation of future socionomic specialists’ personality. *Проблеми сучасної психології : Зб. наук. праць Кам’янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України.* За ред. С.Д. Максименка, Л.А. Онуфрієвої. Вип. 26. Кам’янець-Подільський : Аксіома, 2014. С. 456–467.

11. Роджерс К. Творчество как усиление себя. *Вопросы психологии*, № 1. 1990. С. 134–168.
12. Щедровицкий Г.П. Коммуникация, деятельность, рефлексия. Исследование рече-мыслительной деятельности. Алма-Ата, 1974. С. 19–28.
13. Яцюрик А.О. Психологічні чинники розвитку креативності підлітків в діяльності з читання поетичних творів. Дис...канд. психол. наук. : 19.00.07. Київ : Ін-т психол. імені Г.С.Костюка НАПН України, 2014. 305 с.
14. Barron F. (1969). *Creative person and creative process*. Holt : Rinehart and Winston. 212 p.
15. Gruber H. (1988). *Inching our way up Mount Olympus: the evolving systems approach to creative thinking*. In ed. Sternberg R. : *The nature of creativity*. Cambridge. 243 p.
16. Guilford J.P. (1967). *Measurement of creativity. Exploration in creativity*. N.-Y. pp. 281–287.
17. Kubie L.S. (1958). *Neurotic distortion of the creative process*. University of Kansas Press. p. 34.
18. May R. (1975). *The courage to create*. N.-Y. pp. 217–227.
19. Mednich S.A. (1969). *The associative basis of the creative process*. *Psychological Review*. № 2. pp. 220–232.
20. Rose G. (1992). *The power of form: A psychoanalytic approach to aesthetic form*. Madison : International University Press. 262 p.
21. Starkweather E.K. (1976). *Creativity research instruments designed for use with preschool children. Assessing creative growth : the 1-st test-book*. Ed. by A.M. Biondi, S.J. Parties. Buffalo, N.-Y. : Creative Education Foundation. pp. 79–90.
22. Stokes P. (1994). *Creativity and psychopathology*. *British Journal of Psychiatry*. Vol. 165. pp. 555–556.